

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 30 ԴԵՍԵՄ

Եւրոպայէն եկած լուրերը մինչև անոյս 21 ը կը հասնին:

Ըրազիրներուն ուշադրութիւնը զըրբաւոր նիւթերն են տակաւին ապրիլ 15 ին դաշնադրութիւնը եւ Խաղաղութիւնը զիլը: Առաջինն վայ, քանի որ պաշտօնական կերպով բացատրութիւն մը տրված է, զանազան մեկնութիւններուն կարծիքներուն ու նմանաբանութիւններուն վերջը չկայ. ոմանք ալ կը քաշեն, ոմանք ձախ. ոմանք Ռուսիոյ եւ Բրուսիոյ տէրութեանց դէմ կը զոհուին, ոմանք հաստատութեամբ կը համարին զայն. ոմանք ալ զաղտնի դիտարութիւններ ու նպատակներ կուտան անոր:

Այս ամեն կարծիքներուն ու մեկնութիւններուն մէջ ամենին աւելի հաստատականութեան կուտակից ունեցողներն են զաղտնիկան Քոնստանտնուպոլիսն ու Վիեննայի Աւստրիոյ տուած մեկնութիւնները, որոնք երկուքն ալ խելքի մօտ կը թուին, բայց ստուգութեան մը անտէր որը պիտի առնէ զիս յայտնի է:

Ահա առիթ Վիեննայի մէջ մեկնութիւնը:

«Ամեն մարդ զիտէ այսօր, թէ ապրիլ 15 ին դաշնադրութեան խորհուրդը Վիեննայի դեսպանախօսութիւններէն ծագած է: Աւստրիոյ առաջարկութեամբ այն ժամանակէն եղած որոշումներուն արդիւնքն է, եւ իրօք՝ զանկա ստորագրող երեք տէրութեանց ըրած առջին պայմանադրութիւններուն բնական լուծմէն է, եւ դեսպանադրութեան օրինօք զանոնք իր մէջ կը բովանդակէ: Ահա ջապէս, անկ ըսնք, պատմական վերջին գրութիւն մըն է կապված այն յանձնառութիւններուն ու դաշնադրութիւններուն, որոնց մէջ մասն Վաղղիա Անգղիա եւ Աւստրիա՝ Արեւելքի գործերուն ժամանակը:

«Անոնք մինակ բաժանորդ եղան այն յանձնառութիւններուն ու դաշնադրութիւններուն. ուստի պէտք է որ նոյնպէս անոնք մինակ բաժանորդ ըլլային այնպիսի պայմանադրութեան մը՝ որուն գլխաւոր նպատակն էր զոյցել այն դեսպանախօսութիւնները, որոնք՝ անհաստատ լուր տարածելէ մը ետեւ Փարիզէ դաշնադրութեան փառաւոր խաղաղութեամբ մը լուծած խնդրոյն անցեալին մէջ՝ յատկապէս եւ միտնակ Վաղղիոյ, Անգղիոյ ու Աւստրիոյ կառավարութեանց մէջ զոյցված մնային:»

Ահա առիթ Վիեննայի Աւստրիոյ տուած մեկնութիւնը:

«Այստարուան ապրիլ 15 ին Աւստրիոյ Վաղղիոյ եւ Վիեննայի Բրիտանիոյ մէջ հաստատված դաշնադրութիւնը որ Բրիտանական պաշտօնական խորհուրդաւորներն մէջ ծանուցանելով հասարակութիւնը խնայաւ, ժամանակէ մը ՚ի վեր ամեն կերպ կարծիքներու առիթ կուտայ ամեն ազգաց լուրերներուն մէջ: Անթադրութիւններ կը լուծուին անոր վայ, եւ անտէր կարծիքներ կը հանվին որ խիստ շատ անգամ այս ամենակարեւոր դաշնադրութեան խնայան ու միաբեր սեպը հասկընքնել կուտան:

«Իրողութիւններն ու սկզբունքները հաստատապէս որոշելու համար փորձ պիտի փորձենք համառօտի. ցուցնելու ապրիլ 15 ին դաշնադրութեան պատճառները եւ անոր նշանակութիւնը:

«Օտաննան կայսերութեան արողջութեան միտքներով եւս երաշխաւորութիւնը՝ Աւստրիոյ ու Արեւմտեան տէրութեանց որոշած յառաջաբան կէտերուն մէջ չէր հասկցված, որոնք Տաճկաստանէն ընդունվելով՝ հիմա երջանկաբար հաստատված խաղաղութիւնը յառաջ եկաւ: Վիեննայի դեսպանական խորհուրդներուն մէջ Ռուսիոյ լիազօր դեսպաններն այնպէս վճռական կերպով մը մերժեցին այս կերպ երաշխաւորութեան մը որ եւ իցէ մասնակցութիւնը, որ հիմնական պայմաններուն մէջ այսպիսի պայման մը մտցնելը խաղաղութեան գործը աւելի պիտի դժուարցնէր:

«Այսպիսի դաշնադրութիւն մը գաղտնի դաշններու եւ զոհուած պայմաններու պէտք չունի. իր միտքներուն զուգակցութեամբ կարգարանայ ժամանակակիցներուն եւ պատմութեան առջեւ: Ռուսի կրնանք հաստատել, որ այստարուան ապրիլ 15 ին դաշնադրութեանը զաղտնի յօդուածներ կոչված չկայ: Այս իրողութիւններուն նայելով, հաստատութեամբ կրնայ մէկը համարվել, որ յիշեալ դաշնադրութիւնը երկար ժամանակի համար իրաւանց պաշտպանութեան սկզբունքներու մէջ Աւստրիոյ Անգղիոյ եւ Վաղղիոյ միութիւնը ապահովցնելով, Բրուսիայի եւ ուրիշ գերմանական տէրութեանց հետ զանրված ամենասերտ դաշնակցութեան յարաբերութիւններու ամենեւին չպղծել, եւ ամենահեռու կերպով անգամ արգելք չըլլար Ռուսիոյ հետ անկեղծ բարեկամութեան եւ բարի զրացնութեան յարաբերութիւններուն վերահաստատութեանը:

«Այդ պատճառները յաղթեցին նաեւ Փարիզէ դեսպանական խորհուրդներուն մէջ. բայց այս երաշխաւորութեան սկզբունքը արդէն քաջորոշապէս յայտնարված էր 1854 ղեկտ. 2 ին դաշնադրութեանը մէջ: Այն սկզբունքը պատկազմէն ետքն ալ հաստատ պիտի մնար, եւ հասարակաց իրաւանց տակաւին դաշնադրութիւններու մէջ պիտի մտնէր, որովհետեւ այս պատերազմը աշխարհաբար հաւարութեան կամ մասնաւոր տէրութեանց ինքնասիրական նպատակներու դիտարմանով կը զոհ չէր, այլ՝ ազգաց մէկ մէկու նկատմամբ ունեցած իրաւանց վեճակ մը հաստատելու համար այնպիսի երկրի մը վայ, ուր առանց այսպիսի երաշխաւորութեան մը՝ Եւրոպայի խաղաղութիւնն ու հանգստութիւնը կրնար նաեւ արագապիսի մէջ փտանցի տակ ըլլալ:

«Վաղղիա Անգղիա ու Աւստրիա՝ ինքզինքնին իրրեւ միջնորդ դրած էին Ռուսիոյ եւ Դըսն մէկ մէկու հետ ըրած պատերազմին մէջ. ոմանք սրով գործ տեսնելով, միւսը զօրք յարուցանելով եւ դաշնադրութիւններ ընելով: Այս տէրութիւնները միայն սկզբունքները կեցած են, եւ ամբարպէս հաստատվեցան ամենալաւ կերպով պահպանվելու մտքը երբ որ անոնք որոշելու առիթ եղող պատերազմը վերջացաւ:

«Պարագաներուն նայելով, ոչ Աւստրիա եւ ոչ Արեւմտեան տէրութիւնները չէին կրնար խաղաղութեան պայմանադրութիւններուն ժամանակը Ռուսիոյ կառավարութեանն պահանջել որ այս կերպ գործողական երաշխաւորութեան մը հաստատութիւն տայ՝ իր լիազօր դեսպաններուն առաջուցմէ ըրած որոշ յայտարարութիւններէն ետեւ: Գաշնադրութեանը նմանապէս չէին կրնար Բրուսիոյ կառավարութեանն պահանջել որ այս գործին մասնակից ըլլայ, երբ որ յիշեալ տէրութիւնը արեւելեան դժուարութիւններուն ժամանակը իր հաստատ դիտարութիւնը յայտնեց բնաւ յանձն չառնելու այնպիսի պարտաւորութիւն մը որ ապագային մէջ իր գործերու ազատութեան արդեւ կամ նեղութիւն կարենայ պատճառել, եւ այս դիտարութեան վայ կեցաւ մինչեւ վերջը:»

Իսկ Խաղաղութիւնը զարով, բարեկարգութեանց եւ ազատամիտ սահմանադրութեանց ձայները՝ Խաղաղութեան զօրութեանց երեւակայութիւնը տաքցնելով եւ միտքները գրգռելով, խորին յուզմունք մը եւ մինչեւ խռովութեան ու ապստամբութեան նշաններ տեղ տեղ տեսնվել սկսան: Ասոր առաջին արդիւնքն էր Աւստրիոյ կողմէն խտուրտեան սատականալը: Կայսրը յատուկ հրաման խրկեց թէ Ռուսիոյ մարտախօսին, որ իր իշխանութիւնը ամենը դարձակ եւ ամենաազգու կերպով գործածէ որ եւ է խռովութեան կամ ապստամբութեան փորձերը զոյցելու համար:

ձերը զոյցելու համար: Պիտի կոմանալ օտար տէրութեանց քով գանդող Աւստրիոյ դեսպաններուն շրջաբերական մը խրկեց, որուն մէջ հետեւեալ խօսքերը ըսելով Աւստրիոյ կառավարութեան կարծիքը կը բացատրէ Խաղաղութիւնը ինչոյն վայ:

«Մտոյց է, կրնէ, որ Խաղաղութեանը աղէկ չէ. բայց մեծ խնդիրն է գիտնալ, թէ այս վեճակին պատճառները կառավարութիւններուն պէտք է տրվի, թէ մասնաւոր յեղափոխական միտքներուն հետեւանքն են, որոնք անցեալին մէջ յայտնվեցան եւ հիմա ալ միշտ գաղտնի կեցած են: Այս վերջին նմանաբանութիւնն է ճշմարտը, եւ Խաղաղութեանը կառավարութեանը դէմ՝ Քաղաքի կոմիտէն ըրած ամբաստանութիւնները զարմանք պէտք է պատճառեն աւելի անոր համար, որ չտեսնելով թէ Վարտնիայի տէրութիւնը ուսկից կրնայ առնուլ այսպիսի ամբաստանութիւններ ընելու իրաւունքը: Թէ որ այս իրաւունքը Խաղաղութեանը յեղափոխական կողման քիչ շատ համաձայն քաղաքականութեան մը վայ հիմնաւ ըլլալու է նէ, մեծապէս ցաւակ է Եւրոպայի շահուն ու հանգստութեանը համար:»

Այսու ամենայնիւ կը յուսացվի որ մեծ տէրութիւնները պարագայ պիտի նշուտին, այլ Խաղաղութեանը կառավարութիւնները պիտի պարտաւորեն բարեկարգութիւններ ընելու եւ Խաղաղութեանը վախճանված փոթորիկներուն առաջին անգամ:

Հաստատութեանը կրնան, թէ Վաղղիոյ ու Աւստրիոյ տէրութիւնները որոշեն են մասնաւոր գործակատարներ ընտրել, որ Պապական տէրութեան քով միտքներով եւս աշխատին ազատական բարեկարգութիւններ ձեռք բերելու համար: Ըլլալէ բարեկարգութիւններ հետեւեալները պիտի ըլլան եղբի Վիեննայէն եկած հեռագրական նամակի՝ իր խօսքին նայելով. գաղտնաբանական օրէնքները կատարելապէս նորոգել. բնիկ ժողովուրդէն զօրք ժողովել. սկսված երկաթուղիները վերջացնել. սրուեստներն յառաջացնել:

Հեռագրական նամակը կ'աւելցնէ, թէ այս բարեկարգութիւնները ՚ի գործընդիմելն ետեւ օտար տէրութեանց զօրքերը պիտի ելլեն Հռոմի երկիրներէն:

Խաղաղութեան Ռուսիոյ լուրերը կըսէ, թէ Աւստրիոյ կառավարութիւնը Պապական տէրութեան արտաքին գործոց պաշտօնայ Անթոնիէի կարգիմալը ձգելու կաշխատի, եւ հաստատական կէտերէն, որ Վիեննայի Պապական նուիրակ Վիլհելմ-Բաւեր կարգիմալը պիտի գլուխ ըլլայ նոր բարեկարգութեանց բազմազան օրութեանը:

Գաղղեական Տէր լրագիրը կրակ, թէ Փարիզը դեպքանաժողովին մէջ ապրիլ 8ին Խաղաղայի ու Հոսթի վիճակին վրայ իր արձագանքը արտայայտելով՝ միայն զորք է Խաղաղ իշխանները Հոսթի ժողովել եւ աւելու թիւանց ժողովի պէս բան մը գումարել հոն: Գաղղեյ ու Աւստրիոյ դեպքաններն ալ պիտի հրահրվին Հոսթիական անուրիւնաց այս ժողովը, եւ հոն ժողովողոց վիճակը լայնորէն վերաբերեալ միջոցներուն վրայ խորհուրդ պիտի ըլլայ:

Անգղիական թագաւոր լրագիրը չը վերադառնալ Խաղաղ սերունդ թիւանց բարեկարգութիւն ընելու յօժարութեանը վրայ, եւ թոքսանայի, Հոսթի ու Կարօլին կառավարութեանց դէմ սատարի դատաւարութիւն մը ընելու հետեւեալ սպառնական խօսքերով յօդուածը կը վերջացնէ:

Երբ Խաղաղ կառավարութիւնները կարող կրնան սպառնալ անթիւ թիւաներ ընելու ամեն շահաւոր քաղաքացիներու դէմ, ստանց վիճակը բարեկարգելու համար զինեալ միջոցներով մը ընելու իրաւունք չունին այն մեծ անթիւ թիւաները որոնք արգարութիւնն ու իրաւունքը բաղադրական բարեկարգութեան մէջ հասնի ստոր հիմքը կը համարեն, եւ անիւրաւութիւնն ու անթիւ թիւանը սպառնալով թիւանն ու անիւրաւութեան յարաբերութեան ստոր նշանները:

Արտոնիայի սերունդ թիւան խորհրդարանին մէջ մայիս 5/17ին պաշտօնակց նախագահ Քալուր կոմսը հետեւեալ խօսքերը ըսաւ:

«Չեմ սիրիր թէ Փարիզը դեպքանաժողովին ընդ խաղաղական դաշնագրութիւնը յատուակուի պիտի տեսէ, կամ թէ արեւելեան ինքնիշխան երկրորդական դժուարութիւններ չպիտի յարուցանեն, քիչ կամ շատ հեռու արագացի մը մէջ, բայց առ ժամանակ մը լուծված կընայ համարելու:»

Արտոնիայի սահմանադրութեան տարեկարգումը որը Նիւնդայի մէջ անկարգութիւններ պատահեցան: Խաղաղայի միութեանը վրայ կը շեղուի արտաքին քաղաքական հրահրչափաւ: Խրիկունը քանի մը մարտիկ Աւստրիոյ հիւպատոսին տանը առջեւ ժողովակցան, եւ դուռն ու դիմաւորները քարկոծեցին Պարիզը Աւստրիոյ քիչ արտաքին լուծված կը հիւպատոսին սպառնալով ընելով:

Կուրիակի Քալուրի լրագիրը խօսքերն նայելով, Աւստրիոյ ու Արտոնիայի կառավարութեանց մէջ պարզութիւնը վերջին ծայր հասեր է, եւ Արտոնիոյ նախագահ Սարանիայի դեպքանին եւ կանցիվեր ան հրաժարել կերելի:

Անգղիոյ լրագիրը խորհրդարանին մէջ լրատու Վալթերսթըմ Զերքերնը խօսքերն վրայ խորհրդարան կառավարութեան պաշտօնակցներուն հարցմունք ընելով, լրատու Քարլեւորն պատասխանեց, թէ արդարեւ Չերքերնը զինուորները թաղուելու արդարեւ անկարողութիւնը ապահովեց: Բայց իրենց այս խնդիրը չէր կրցեր ընդունել կրնու պատճառաւ: Նախ քան զի այս խնդիրը խաղաղութեան հաստատութիւն հետեւ եղած էր: Երկրորդ, վրայ զի Չերքերնը վերջին պատերազմին մէջ դաշնակց տէրութեանց կողմը չէին ընտնուած: Եւ աւելցուց. «Չերքերնը իրեն կողմէն Ա. Պոլսի խրկված պատգամաւորութեան գլուխն անոնց բերան կողմ անձր փաշա մըն էր, որ արդարեւ Չերքերն չէ, եւ երբեք սարի պատերազմին ժամանակը դաշնակցներուն ամենակին նպաստ մը չըրաւ: Կնիկա չթողուց որ Աւստրիոյ արտոնիայի կողմէն կործանվին:»

«Պ. Ինտրայի յայտարարութիւն ըրաւ, թէ այս մարտը արեւմտեան տէրութեանց ամենամեծ թշնամիներէն մէկն էր:»

Հասարակաց խորհրդարանը այս օրերս դարձեալ զբաղեցաւ խորհրդարանին անդամ ըլլալու համար հիմունք ի վեր հաստատված երգման ձեւին վրայ, որով հրեայները չեն կրնար խորհրդարանին անդամ ըլլալ: Կառավարիչը, որ Քալուրի զէջմունքը հարգելով (Երբեք) բառերը վերան կրգման մէջէն, որոնք արգելք կը ձեւ հրեայ ընդունվելուն: Խորհրդարանը երբեք անգամ այս առաջարկութիւնը քննելով ընդունեց, եւ ըսելով որոշուած երկրորդ քննութեան թողուց: Յայտնի է որ հասարակաց խորհրդարանը ամեն օրեր կրնա զուգոր այս օրերը, եւ լրագիրը խորհրդարանն ալ ամեն օրեր կը մերժէ զանիկա:

Խորհրդարան խորհրդարանին մայիս 15/27ին զիշխուան նախն մէջ, լրատու Քարլեւորն ըսաւ, թէ Աւստրիոյ զորքերը Տաճկաստանի հանուր խորհրդարանի իշխանութեանց մէջ նստելուն լրատու Սթրալի Փորտ Ուտրիկի անդակազիններուն մէջ մշտված է. եւ յայտնուց որ Աւստրիոյ զորքերը շուտով կը կրնան իշխանութեանց երկիրներէն, որպէս զի երկրին ազաղայ կազմութեանը համար ժողովողեան կամը կատարեալ ազատութեամբ կարենայ յայտնուել:

Այն զիշխու, Աւստրիոյ Վալթերսթըմ Զերքերնը խօսքերն վրայ խորհրդարան կառավարութիւնն այս վիճակը լայնորէն համար իրաւարարի մը յանձնել առաջարկած է. բայց Աւստրիոյ կառավարութիւնը դեռ պատասխան մը չուրաւ:

Աւստրիոյ զինուորական Աւստրիոյ լրագիրն Փարիզին լուր կուտան, թէ Յունաստանի տէրութեան մէջ նստող արեւմտեան տէրութեանց զորքերը անկէջ չպիտի երթան, մինչեւ որ Օսմանեան հողը բոլորովին չպարպեն: Ասոր կրնու պատճառ կուտայ թղթակցը: «Կախ, կրակ, փոխադրութեան ամեն միջոցները Օսմանեան երկրին պարպովելուն համար կը գործածվին հիմա. երկրորդ, արեւմտեան տէրութիւնները ամեն բանէ առաջ կողմն հասկնալ, թէ Տաճկաստանի դէմ Յունաստանի ունեցած թշնաման միտքերը մինչեւ որ ստորին փոխվեցան, որովհետեւ այս թշնամական միտքերուն պատճառաւ է որ Յունաստանի մէջ քանի տեղերը գրաւվեցան:»

Ինտրայի մէջ այս օրերս շփոթութիւն մը ծագեցաւ կրօնական խտրութեան մը պատճառաւ:

Կառավարութիւնը Քալուրի լրագիրը արգելադրութիւն խնդրեց որ Վալթերսթըմ Զերքերնը ինտրայի Հայ-Քալուր լրագրի ծառայողները մէջ ժողովողեան զբաղանջը համար վերադարձան նուազարաններ զարնել արգելեց: Ասոր վրայ շփոթութիւն մը ծագեցաւ ժողովողեան մէջ ժողովներ եղան, եւ որովհետեւ որ այս արգելքին վերայ խնդրվի կառավարութիւնէն, եւ այս նպատակաւ պատգամաւորութիւն մը գնաց լրատու Քարլեւորն: Իրտը պատասխանեց, թէ ամեն բանէ առաջ կառավարութիւնը պարտաւոր է կրօնական զգած մեղքները յարգելու: անկէջ զատ կառավարութիւնը չը կրնար ծննդողներուն վրայ հողմացոյցին պէս վարվել՝ սոջ օրը սուած հրամանը երկրորդ օրը եւ աւելելով. ուստի հասարակութիւնը պարտաւոր էր աւայ ժամ զինուորական նուազարանէն հրամարել կրակի օրերը: Սակայն կերելի, որ մասնաւոր նուազածութիւններ ընելու արգելք չպիտի ըլլայ կառավարութիւնէն, որովհետեւ արդէն Հայ-Քալուր մէջ այս կերպ նուազածութիւններ ըլլալ ըսկրան կրակի օրերը:

Պիտիսն զրված նամակի մը խօսքերն

նայելով, Աւստրիոյ կայսրը յունիսի մէջ Ուն դեպքն երկրորդ երթալու դիտաւորութիւն ունենալով, Գաղղեյ Փարիզ մայրաքաղաքին այցելութիւն ընելու կամ գոնէ Կարօլին կայսրը հետ տեսութեան տեղ մը որոշուած հրահրվելու է:

Անգղիոյ լրագիրներն ալ կրնան, թէ Բրուսելի թագաւորին եղալը Անգղիոյ պիտի երթայ, իր որդեղն նշանաւորութեանը ներկայ զանգված որ Անգղիոյ թագաւորին սողվածը հետ պիտի ըլլայ, եւ այս ճանապարհորդութիւնը բաղադրական մեծ հետեւաններ կրնայ ունենալ Անգղիոյ եւ Բրուսելի տէրութեանց յարաբերութիւններուն համար:

Ուստի կայսրը ինչպէս որ նախընթաց թուով ծանուցինք, Ահաստանի Արշաւ մայրաքաղաքը հասաւ: Արմէն թէ տէրութեան ամենէն բարձրաստիճան անձինքը հոն կը ժողվէ, եւ իր արտաքին գործոց պաշտօնակց Արարով իշխանն ալ հոն տարիւ է: Այս ժողովան պատճառ կը արվի նախ զանազան տէրութեանց ընտու թեան խնդիրը, որովհետեւ վերջին խաղաղութեան դաշնագրութեան ի վեր Ուստիոյ դեպքանական անձանց մէջ մեծ փոփոխութիւններ ըլլալ հարկ եղիւ է կրնան, եւ երկրորդ, կայսրը Ահաստանի մէջ բարեկարգութիւններ ընելու զխաւորութիւնը:

Բեղաւորի հետեւեալ լուր կուտան Վերմանական Աւստրիոյ լրագիրն:

«Կա տեղի կութիւն ունեցող անձինք կը հաստատեն, թէ Գաղղեացոց Կարօլին կայսրը Օւլօֆ կոմսէն զանազան շնորհամներ խնդրելի Ահաստանի համար: Ասոր պատասխան տուեր է թէ Արշաւն կայսրը միշտ կը զբաղուի Ահաստացի վիճակը մեղմացնելու, եւ թէ ստուգելի արաւին հողերէն մէկը այս պիտի ըլլայ՝ թէ որ իր այժմեան ծանր զբաղմունքներէն ազատի: Այս ապահովացուցիչ խոստման վրայ է որ Ահաստանի խօսքը չեղաւ Փարիզի դեպքանական ժողովին մէջ:»

Արշաւային մայիս 30 թուով հեռագրական լուր մը կը ծանուցանէ, թէ Արշաւն կայսրը ամեն լեհացի փոխտախաններուն անիշխարութիւն շնորհով՝ ազատութիւն տուեր է իրենց հայրենիքը դառնալու:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻՒՐՈՒՆԵՐԱՆ

ՊԱՏՄԱՌԹԻՒՆ ԻՐԱՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

(ԸՐԴՐՈՒՄԻՆԻՍՏԻԿ)

ՊԻՐՈՒՄ ԲՆԱԿՈՒՄ ԵՒ ԵՐԵՒԱՅԻՆ ՀՈՂԱՊԱՌԵՏՈՒ ՎՐԵՅ ՊԱՏԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ԻՐ ուղիկները ստեղծելով զայն իր հիւսիսային երկրորդ հանգիստն հետեւ, իր նախաձեռնի կրնու կրնու ու մարտը իւր կերան սպասաւորներուն ձեռքով պատրաստուած: Աստի կան եղած քաղաքին զինեալ: Կախ հիւսիսը հարաւ գացին: Արտոնիայի եւ իրեններուն հասարակ ընդհանր երկուսն հարաւ ուսնայի էր: Արտոնիայի հետեւին հեռալով անոնց հետեւն կը վազէ: Ինչու որ իրը տանեկիւ ընդհանր ընելու աստի, միւսը մէկն մէկ ըստի վրի կրնան: Աւստրիոյ առջեւ բեր մէջ մը (Եթէ)

ներեւ է սպառնալ թագաւորութիւններ ընել) իրաւ փոքրիկ շինք մը որ Բրուսելի թագաւորին հսկայ զնգապետ մը հետեւն երթար:

Արտոնիայի սահմանադրութեան շուտ շուտ կը ըլլան, երկրին շինքներ երեսուցուց ծանուցիլ կրնային ընել, թէ եւ արեւը կամ լուսնը ան լրկիրն այն պայտը մէկ տուր մէջ կընէ: Բայց սա ալ զիտուել է որ ան լրկիրն է իր առանցքին վրայ դառնալը: Եւ թէ ստորով շուրջն է: Եւ շուտ շուտ. եւ ահա նորին իրենց կը լուծանքը կարծան, եւ հարկ տեսան ան ամենամարտ ծովակը որ ՍԵՐԻՐԵՒՄ կը կոչուի, եւ փոխ փոքրիկ լուսնը որ զիշխու անունը ունի եւ կը պատան մեր իրաւորներուն ըրանը: Երբ որ անոր մէջ մտան, չորր հարկ թէ զարշապար կը թընէր: Արտոնիայի շինքներով ամեն ծիղի գործը ըրին որ հասնին թէ սա դուստու մարտարան է թէ անքանի: Բայց ան լրկալ զիտուելու համար ծուլան, Երկրորդ, ձեռքով շուրջն է: Եւ իր կերպով մը աչքերն ու ձեռքերն իր զարար տեղացի պարտարածոց հետ համեմատութիւն շուրջնայով: Եւ մը չկրնայ զգալ եւ գոնէ կառկածը որ մեր եւ միւս բնակիչ երկրներն իր պատիւ անիւր գայնարս սա աշխարհի վրայ:

Գաճաճը, որ ամեն բան շուտով կը կարելի կը նետել, վճռեց նախ որ երկիրն իր մարտը ձեռք չէր չէր, Արտոնիայ առաջին պատճառ կը բերէր հոն մարտը շուրջն է: Միւրեքուս անոր թագաւորի կերպով մը հասկցուց որ շուտ ծուլանար անոր է, եւ ըսաւ. «Ի՞նչ ըսել է, երբ որ ժամը աչքերը յիտաներ զիտուելու շուտ մը մարտարանը չէն կրնար անտեսել, իսկ իրեներս յոտակ կը տեսնեն, կրնան հետեւեալ թէ ան մարտարանը չիտան: Բայց, ըսաւ Գաճաճը, շուտ լու շուրջն է: Բայց, պատասխանեց միւսը, շուտ զէջ զգայիր: Բայց ըսաւ Գաճաճը, այս դուստու այնչափ զէջ չիտան է, այնչափ անկանն եւ ծաղկել ձեւ մը ունի, որ կարծես թէ ամեն բան խառն ու չիտան է հոն: Արտոնիայն սա պղտիկ փոխանը որ ոչ բարեկալ, ոչ քառակուսի, ոչ ձուակաւ է ոչ որ եւ իր կանոնաւոր գիրք մը ունի: Կայնայ նայէ դուստու իր զարար անդին ծիղ ծիղ կըցած սա սրածայր հատիկներ որ ստոր արեւելեան (Երկրորդ նշանակել կուզէր): Կայն մէջ մըն ալ բարձր դուստու ձեւը: Ինչպէս բեւեալ կը կընար ստանալ է, ինչպէս արեւուն շուրջն զին ծուլ ծուլ կը պտուի: ուստի եւ բեւեալ ին Երկիրները անոր ձեւ է խոպան կը մնան. ծը:

մարտը կուզեն թէ ինչու համար հոս մարտ չի բնակի կընեն, վրայ զի չեմ կարծեր որ ինչքով շնորհով մարտիկ հոս մնալ ուզեն: Կա ուրեմն, ըսաւ Միւրեքուս, ուստի զիտան որ հոն բնակողներն ալ ինչպէս չեն: Բայց վերջապէս ըսաւ երեսն թիւ հոս դուստու իրեն կը զբաղանք զաւանաւոր համար չիտան պիտի չըլլայ: Գաճաճը կրնա թէ, հոս ամեն բան ըրել անկանն կերելի, վրայ զի ամեն բան Արտոնիայն եւ Արտոնիայն մէջ կարկիտով շինված է. Ե՛հ, քոցէ պայտեւ ըլլալուն է որ հոս ալ չիտ մը խոտուակութիւն կը տեսնուի: Միւրեքուս ըրելով որ իմ ծանրորդութեանց մէջ միշտ այլակերպութիւն գտած եմ: Արտոնիայն սա ամեն պատճառներուն պատասխան հարցուց. ու զոցէ սա վեճարանութիւնը ընտանք չունէր, թէ որ Միւրեքուս իտուրու աստի չիտար եւ բարեկարգ արաւ կանաչուա մանակին թէլը չիտար: Անգղիոյ անհասարակ բարեկալ իր սրտն, ամենէն խոտու շուրջ հարկ ըրելու է եւ կը պղտի կը իտու լուր կը կընէր: Գաճաճը մէկ քանի հաս զեւտել ժողովեւ եւ իր աչքին մտնեցնելով տեսաւ որ սա ազամանները կորցած կերպովին պատուա-

ՏԵՄ ԹԻՒՆ 218-219-221

